



# Smart Citizen Wandeling Den Haag

# Op zoek naar de sporen van de slimme stad

**Afstand: 5,5 km | Duur: 1u30**

Wandel mee langs de digitale sporen van Den Haag en ga in gesprek over data, sensoren en camera's in de openbare ruimte. Kan een stad slim zijn of moeten we juist inzetten op de slimme burger: op smart citizens?

Welke data worden verzameld in de stad, en wat gebeurt daarmee? Kun je je nog onbespied wanen in de publieke ruimte van je stad? Hoe ziet de ideale digitale stad van de toekomst er volgens jou uit?

## **Digitale infrastructuur**

Ooit bestond de stad uit bakstenen en staal, gebouwen en wegen. Maar deze infrastructuur is steeds meer vervlochten in een digitaal netwerk dat alles verbindt. Digitale sporen vind je overal. Ze helpen ons

de stad en haar inwoners steeds beter en verder in kaart te brengen. Tijdens de smart citizen-wandeling ga je digitaal spoorzoeken. Van de slimme bewegwijzering die mensenmassa's leidt, tot camera's die ons volgen. Je gaat in gesprek over de relatie tussen de bewoners van de stad en de technologie in de stad, en je wordt uitgedaagd je aannames te bevragen en ideeën voor de toekomst te delen.

**Wanneer:** vanaf 24 januari 2022 met digitale kaartjes, of van 24 t/m 28 januari met een fysiek wandelpakketje. Zie onder voor meer informatie.

**Locatie:** Anna van Buerenplein, naast Den Haag Centraal Station (start- en eindpunt)

**Nodig:** goede schoenen, opgeladen telefoon, flesje water, een pen

## **Week van de Digitale Ethiek**

Van 24 t/m 28 januari 2022 kun je elke dag tussen 12:00 en 14:00 uur op het Anna van Buerenplein naast Den Haag Centraal Station een wandelpakket ophalen.

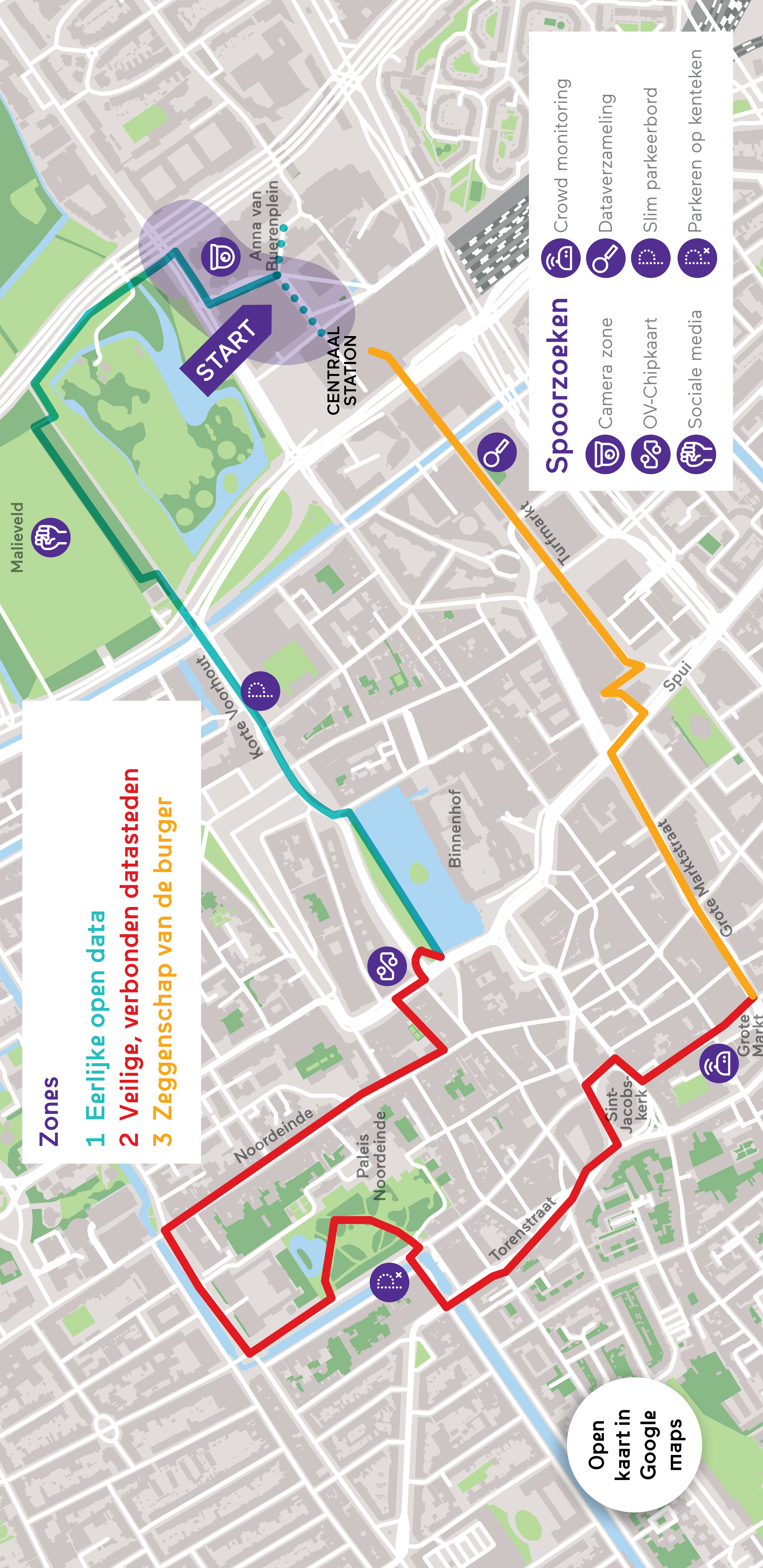
Dit bestaat uit een routekaart en gespreksmateriaal voor tijdens de wandeling. Dit is de digitale versie.

## Zones

- 1 Eerlijke open data
- 2 Veilige, verbonden datasteden
- 3 Zeggenschap van de burger

Open kaart in Google maps

## Spoorzoeken



# 1. Ben jij je data?

Je telefoon is een hypergepersonaliseerde mini-computer, uitgerust met de meest geavanceerde technologie, van vingerafdruk- en gezichtsherkenning tot een stappenteller. Er is een app voor het weer, je sportprestaties, je bankzaken, je agenda, je reizen, je wachtwoorden, en zelfs voor iets ongrijpbaars als het ontmoeten van de liefde van je leven.



**Welke dingen weten  
jouw apps allemaal  
van je? Wat zou  
jij zelf doen als je  
deze informatie  
van anderen zou  
hebben? Zou je er  
ongemakkelijk van  
worden?**



## 2. Data-minimalisatie

Data mogen alleen verzameld worden met een duidelijk doel. Een camera die in de winkelstraat filmt om drukte te meten, mag dus niet worden ingezet om een winkeldief op te sporen. Gebeurt dat wel, dan noemen we het ‘function creep’. Het is belangrijk om bewuste keuzes te maken over de inzet van technologie. In plaats van een camera kun je bijvoorbeeld bewegingssensoren in de winkelstraat inzetten. Zo meet je ook de drukte, zonder dat je gezichten hoeft te filmen.





**Welke data mag  
de slimme stad  
wel en niet van jou  
verzamelen?**

**En voor wie moeten  
deze data wel/niet  
beschikbaar zijn?**

**Welke data is té  
persoonlijk?**



### 3. TADA: Data!

Met data kunnen we de problemen van de moderne steden de baas. Maar alleen als mensen controle blijven houden over data, en niet andersom.

TADA is een data-manifest voor de verantwoorde digitale stad en beschrijft zes randvoorwaarden:

1. de digitale stad is inclusief,
2. data en technologie moeten bijdragen aan vrijheid van bewoners,
3. algoritmen hebben niet het laatste woord,
4. ontwikkelingen zijn legitiem en gecontroleerd,
5. de data zijn open en transparant,
6. data zijn gemeenschappelijk bezit en iedereen mag het gebruiken.



**Welke  
randvoorwaarde  
is voor jou het  
belangrijkst?  
Waarom?**



**Lees meer over TADA**

## 4. Wat maakt de stad slim?

Dankzij real-time informatie weet de slimme stad op elk moment wat er gebeurt, én in toenemende mate wat er gaat komen.

Het spoor wordt bijvoorbeeld gemonitord, zodat onderhoudswerkzaamheden op tijd kunnen worden uitgevoerd voordat er iets kapot gaat. Pieken van drukte in het stroomnetwerk worden gemeten en ondervangen, zodat er niet een deel van de stad zonder elektriciteit komt te zitten. En publieksstromen worden zo gestuurd dat drukke locaties ontlast worden. Zo zijn er talloze andere slimme oplossingen in de maak.



**Digitalisering kan  
de leefbaarheid,  
veiligheid en  
gezondheid van een  
stad verbeteren.**

**Welke van deze  
drie is voor jou  
het belangrijkste?  
En welke slimme  
oplossing zou jij  
graag zien in de stad?**



## 5. Slimme stad = gezonde stad?

De slimme stad is een stad die haar bewoners leefbaarheid biedt. Naast technologie en digitalisering zijn er meer kenmerken te bedenken van de slimme stad. Genoeg groen en water zorgen ervoor dat de stad op temperatuur blijft. Modulair ontworpen woningen kunnen makkelijk groter of kleiner gemaakt worden en 'meegroeien' als dat nodig is.



**Technologische  
oplossingen niet  
meegetrekkend: wat  
is volgens jou een  
essentieel kenmerk  
van de slimme stad?**



## 6. Sidewalk Labs

**‘A colonizing experiment in surveillance capitalism.’**

**Zo noemde BlackBerry-oprichter Jim Balsillie het smart city-project van Sidewalk Labs (Google) en Toronto Waterfront in de Canadese stad Toronto. Het was de bedoeling een super smart city te bouwen, waarin alles gemonitord werd, van luchtvervuiling tot verkeersstromen – inclusief het gedrag van de mensen in de stad. In 2020 werd door het coronavirus de stekker uit de smart city getrokken. Dit tot grote opluchting van activisten, die zich al jaren verzetten tegen het combineren van online en offline gedragsmetingen. Zij vergeleken het project ook wel met de surveillancestaat die de Chinese overheid bouwt, om burgers op grote schaal met technologie te controleren.**



**Wie hebben er  
allemaal een rol in  
het bouwen van de  
slimme stad? Van  
wie is de technologie  
en wat zijn de  
verantwoordelijkheden  
die dat met zich  
meebrengt?**



**Lees meer over Toronto**

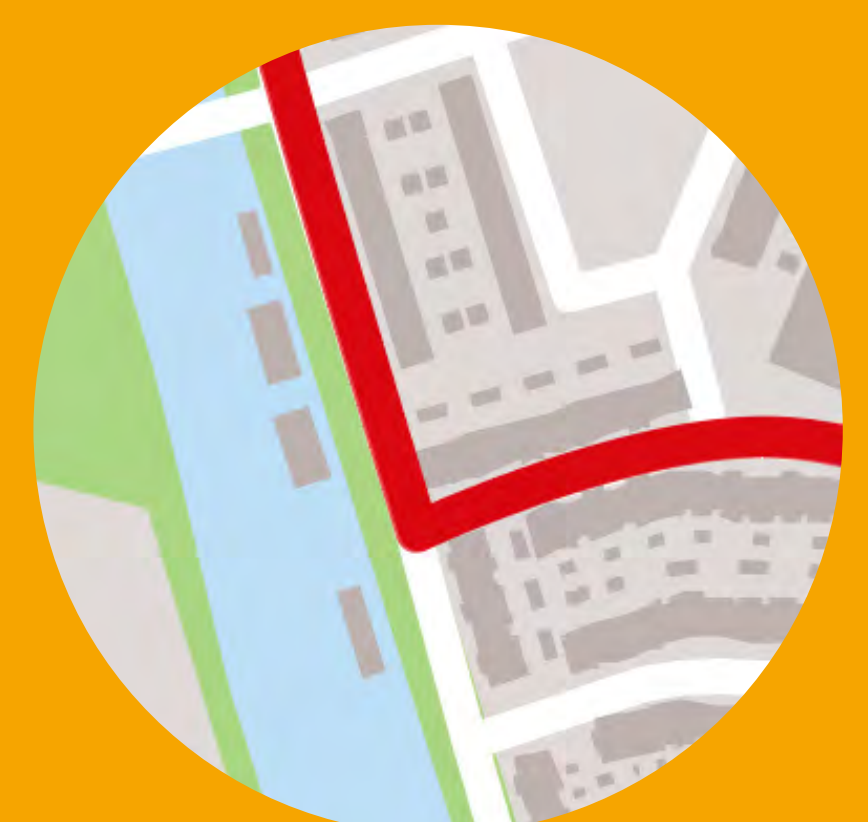


**Lees meer over China**



## 7. Burgerwetenschap

Burgerwetenschap is in opkomst. Van een onderzoek naar bodemverontreiniging in Ecuador tot metingen van nucleaire straling in Japan: burgers zijn over de hele wereld aan de slag gegaan met sensoren en apparatuur. Dankzij burgermetingen kunnen officiële cijfers van satellieten worden aangevuld en/of gecontroleerd. Hierdoor kan bijvoorbeeld milieubeleid worden aangescherpt.



**Op welke manieren  
kunnen data die  
zijn verzameld  
door middel van  
burgerwetenschap**

**-zoals gegevens over de  
luchtkwaliteit of geluidsoverlast-**

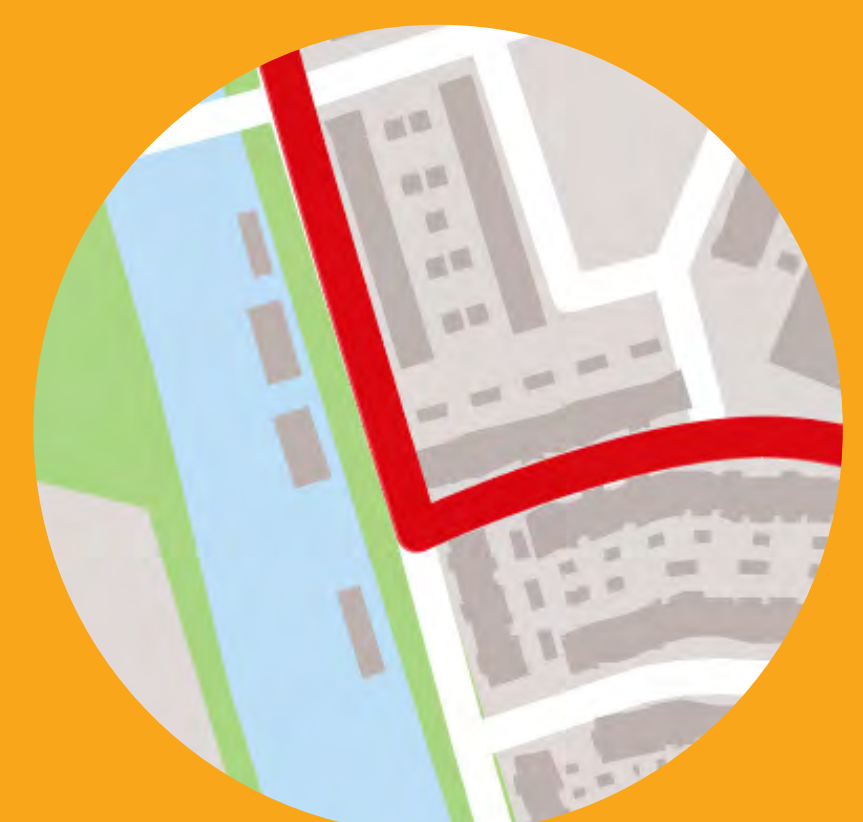
**een rol spelen in het  
ontwikkelen van  
beleid?**



## 8. Publieke waarde vs. persoonlijke controle

Data zijn het nieuwe goud. Hoe zorgen we er dan voor dat iedereen er de vruchten van plukt? Een manier om het onderling delen van data veilig vorm te geven is een data trust, waarin regels worden gesteld hoe, met wie en onder welke voorwaarden data gedeeld mogen worden.

De Amsterdam Data Exchange (Amdex) onderzoekt hoe de markt voor het uitwisselen van datasets tussen onderzoekers, bedrijven, overheden en individuen eruit kan zien.



**Welke regels voor het delen van data vind jij belangrijk?**

**Denk bijvoorbeeld aan regels rond privacy, de rechten jij als 'eigenaar' hebt of het doel waarvoor de data gebruikt mogen worden (zoals onderzoek voor gezondheid of marketing).**



## 9. Mentimeter

# Wat vind jij van de slimme stad?

Via de link kun je een aantal stellingen en vragen beantwoorden. We horen graag van je!

**Klik hier**





## Camerazone

In de publieke ruimte zijn veel camera's aanwezig: van de camera's rondom het station en de Tweede Kamer, die voor handhaving gebruikt worden, tot slimme deurbellen, waarvan de camera's op straat gericht zijn.



**Hoeverveel camera's tel  
jij in de camerazone?  
Bedenk met elkaar  
waar deze beelden  
allemaal heen kunnen  
gaan en wie er op dit  
moment misschien  
wel mee kan zitten  
kijken.**







## Sociale media en demonstraties

Den Haag is met ruim 1.700 demonstraties per jaar de 'demonstratie-hoofdstad' van Nederland. In de publieke ruimte worden steeds vaker camera's gebruikt om opnames te maken, bijvoorbeeld door agenten met bodycams of demonstranten met mobiele telefoons. Deze beelden worden ook steeds vaker via sociale media gedeeld - bijvoorbeeld om misstanden te documenteren of om live updates door te sturen.

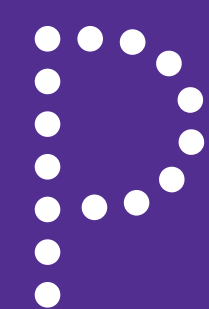


**Wat is de invloed van  
het delen van beelden  
van demonstraties  
of geweld via  
sociale media?**

**Wat zijn de positieve  
en negatieve  
aspecten hiervan?**

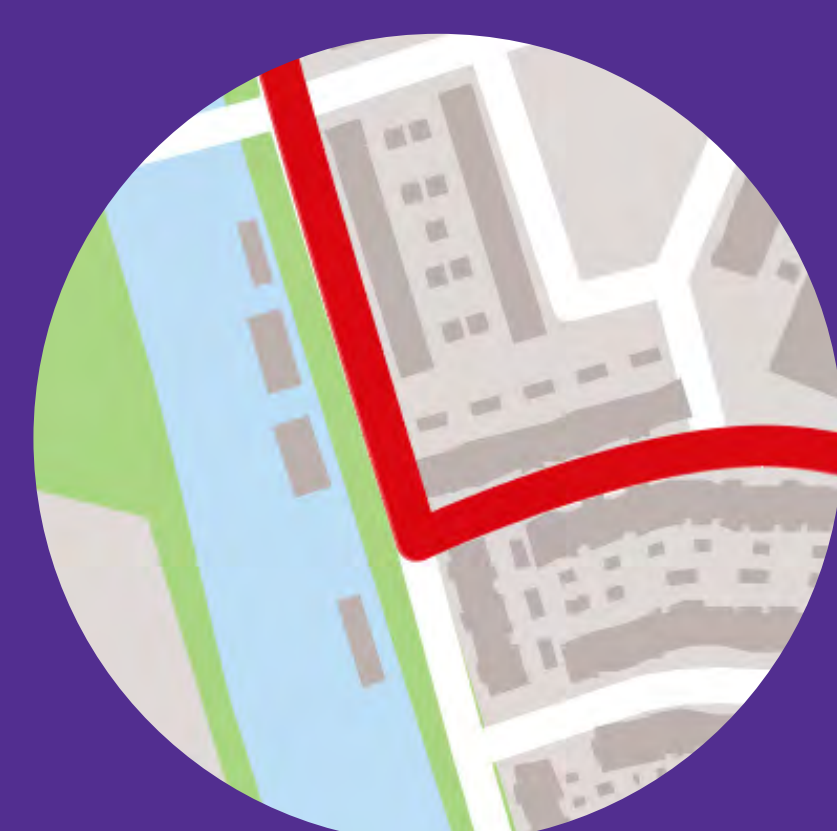
**En wanneer zou  
jij niet willen dat  
een opname van  
jou online gedeeld  
wordt?**



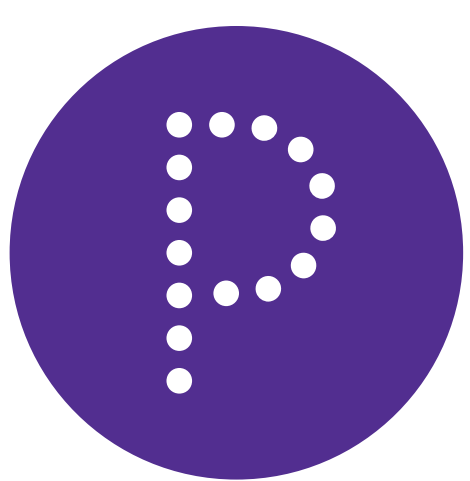


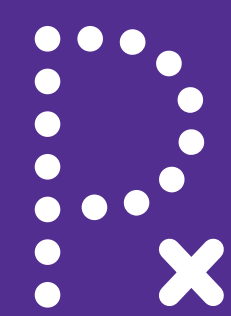
## Slim parkeerbord

In steeds meer parkeer-gelegenheden, zoals parkeer-garages, wordt gemonitord op het aantal vrije plaatsen dat beschikbaar is. Deze data kunnen aan slimme bewegwijzering gekoppeld worden, zodat verkeersstromen naar rustigere parkeerplaatsen worden geleid.



**Hoe denk je dat het  
aantal vrije plaatsen  
in een parkeergarage  
gemonitord  
wordt? Kun je  
andere voorbeelden  
bedenken van data  
die verzameld worden  
om het gedrag  
en bewegingen  
van mensen te  
beïnvloeden?**





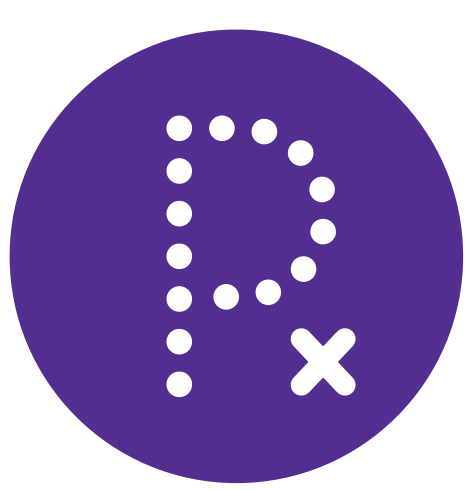
In 2020 verloor Privacy First een rechtszaak tegen kenteken-parkeren, waarbij het kenteken wordt vastgelegd voor betaling. Privacy First noemde de uitspraak in de zaak onbegrijpelijk. De Belastingdienst kan de gegevens die via kenteken-parkeren worden opgehaald, gebruiken om bijvoorbeeld fraude omtrent het privégebruik van een leaseauto te signaleren.

\* Dit is een 'volautomatische parkeergarage'. Auto's worden met de lift naar de ondergrondse garage gebracht en via rails naar een parkeerplek getransporteerd.



**Mag de overheid  
gegevens van  
kentekenparkeeren  
gebruiken om  
fraude op te sporen?**

**Eerder stelde het Hof  
in Den Bosch dat het  
gebruik van gegevens  
uit kentekenparkeeren  
privacy schendt,  
maar dat het  
algemeen belang  
zwaarder weegt.**



**Wat vind jij hiervan?**





## Crowd monitoring

Op veel plaatsen in de stad hangen camera's en andere sensoren om de drukte en veiligheid van een locatie in de gaten te houden. Gemeenten kunnen deze informatie gebruiken om verkeersstromen van grote groepen mensen in kaart te brengen en te sturen, of om politie naar de locatie te sturen.





**Wist je dat je  
gemonitord kan  
worden als je door de  
stad loopt?**

**Voel jij je veiliger  
hierdoor?**

**En zou je je hierdoor  
anders door de stad  
gaan bewegen?**







## OV-chipkaart

In 2019 werd er in Nederland zo'n 30,1 miljard kilometer met het openbaar vervoer gereisd. Voor deze talloze kilometers check je bij vertrek in met je OV-chipkaart en op je bestemming check je weer uit - zo laat je letterlijk een spoor achter van waar je bent geweest. Om te reizen kun je kiezen tussen een persoonlijke of een anonieme OV-chipkaart. Met een persoonlijke OV-chipkaart kun je gebruikmaken van kortingsproducten zoals leeftijds-korting. Met een anonieme kaart kan dit niet.





**Wat vind jij ervan dat je persoonlijke informatie, zoals je naam, vrijgeeft om korting te krijgen op bepaalde diensten? Voor wie zou jouw reishistorie waardevolle data kunnen zijn?**



## **Dataverzameling door de overheid**

De overheid heeft veel data van haar burgers nodig om het land goed te kunnen besturen. Het verwerken van deze data moet zorgvuldig gebeuren omdat fouten grote groepen mensen kunnen raken. Na onderzoek naar de Toeslagenaffaire concludeerde de Autoriteit Persoonsgegevens dat de Belastingdienst de privacywet AVG 'op ernstige wijze geschonden' heeft. Jarenlang werden persoonsgegevens, zoals nationaliteit, onrechtmatig verwerken in het fraudesysteem FSV, de zogeheten zwarte lijst.



**Vertrouw je de overheid  
met jouw data?**

**Zou een Ministerie van  
Digitale Zaken volgens  
jou bijdragen aan een  
veiliger databeleid  
van de overheid?**

**Hoe zou dit databeleid  
er uit kunnen zien?**

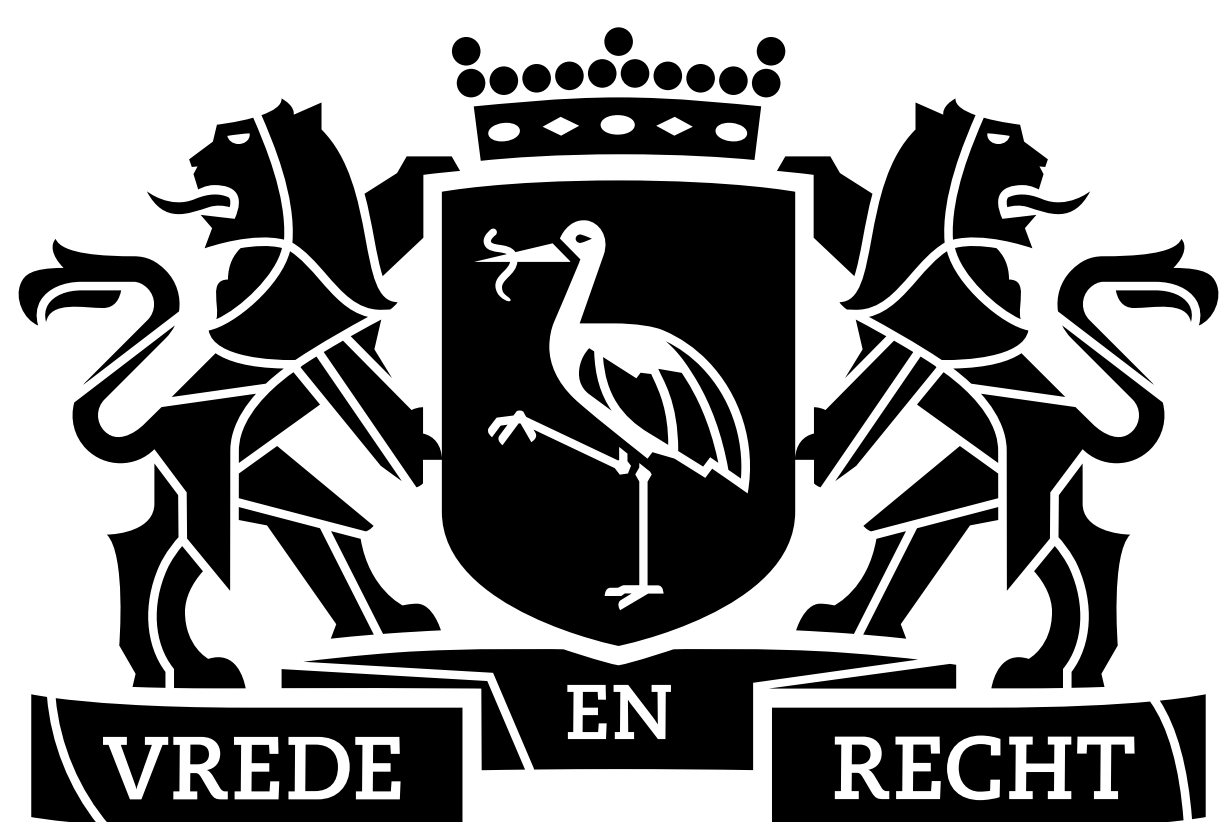


# Colofon

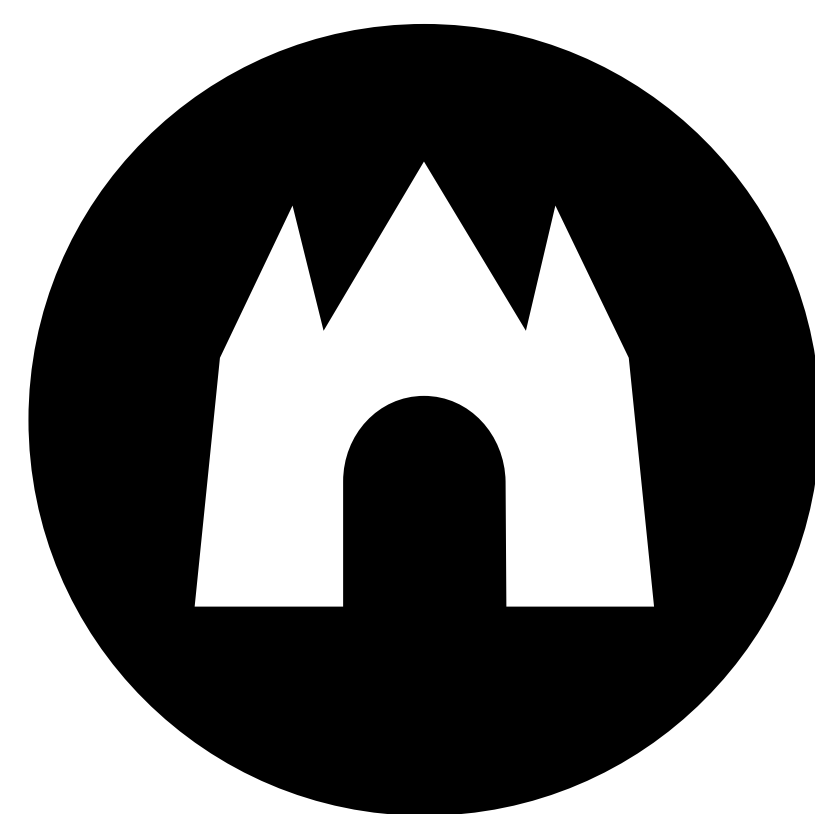
**Waag wandelt naar de toekomst.  
Wil je meewandelen en -praten?  
Ga dan naar de website  
[waag.org/future](http://waag.org/future)**

**Tekst:**

**Redactie Waag  
Gemeente Den Haag**



**Den Haag**



**waag**

